# AJDODLARGA MUNOSIB VORUSLAR: BUYUK SARKARDALARIMIZNING HARBIY SAN'ATI VA ZAMONAVIY QUROLLI KUCHLAR

**Xushvaqov Javohir Abdusamad o'g'li**
Surxondaryo viloyati Uzun tumani
9220 harbiy qism harbiy xizmatchisi katta leytenant
https://doi.org/10.5281/zenodo.22027536

**Annotatsiya.** Mazkur ilmiy maqolada Markaziy Osiyo xalqlari, xususan, o'zbek davlatchiligi tarixida muhim o'rin tutgan buyuk sarkardalarning harbiy san'ati, strategik tafakkuri, qo'shin boshqaruvi, harbiy-intizomiy tamoyillari hamda ushbu tarixiy tajribaning zamonaviy Qurolli Kuchlar uchun ma'naviy-ma'rifiy va tarbiyaviy ahamiyati tahlil qilinadi. Amir Temur, Jaloliddin Manguberdi, Muhammad Shayboniyxon, Mirzo Ulug'bek va boshqa tarixiy arboblarning harbiy faoliyati misolida harbiy san'atning asosiy tarkibiy qismlari — strategik rejalashtirish, tezkor qaror qabul qilish, qo'shin boshqaruvi, intizom, axborot va razvedka, logistika, jangovar ruh hamda vatanparvarlik kabi omillarning o'zaro bog'liqligi ochib beriladi. Maqolada tarixiy harbiy tajribani zamonaviy harbiy texnologiyalar bilan aynanlashtirish emas, balki uning fundamental tamoyillarini bugungi professional harbiy ta'lim, harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi va Qurolli Kuchlarning inson kapitalini rivojlantirish nuqtayi nazaridan ijodiy o'zlashtirish zarurligi asoslanadi. Shuningdek, zamonaviy armiyada texnologik ustunlik bilan bir qatorda harbiy xizmatchining kasbiy kompetensiyasi, axloqiy-psixologik tayyorgarligi, intizomi, tezkor fikrlashi va Vatanga sadoqati hal qiluvchi omillardan biri ekanligi yoritiladi.

**Kalit so'zlar:** harbiy san'at, sarkarda, Amir Temur, Jaloliddin Manguberdi, harbiy strategiya, strategik tafakkur, Qurolli Kuchlar, vatanparvarlik, harbiy ta'lim, harbiy intizom, professional armiya, milliy harbiy meros, zamonaviy harbiy texnologiyalar, xavfsizlik.

**Abstract.** This scientific article examines the military art of great commanders in the history of Central Asia, particularly the Uzbek statehood tradition, and explores the relevance of their strategic thinking, military organization, discipline, leadership and patriotic values to the development of modern Armed Forces. The military activities of Amir Timur, Jalal al-Din Manguberdi, Muhammad Shaybani Khan, Mirzo Ulugbek and other historical figures are analyzed through such dimensions as strategic planning, rapid decision-making, troop management, discipline, intelligence, logistics, morale and leadership. The article emphasizes that historical military experience should not be mechanically transferred to contemporary warfare; rather, its fundamental principles should be creatively interpreted in the context of modern professional military education, patriotic upbringing and human-capital development. Particular attention is given to the relationship between technological modernization and the human factor in contemporary military organizations. The study argues that technological capabilities alone cannot ensure effective defense without highly trained, disciplined, morally resilient and strategically minded personnel.

**Keywords:** military art, commander, Amir Timur, Jalal al-Din Manguberdi, military strategy, strategic thinking, Armed Forces, patriotism, military education, discipline, professional army, military heritage, modern military technologies, national security.

**Аннотация.** В данной научной статье анализируются военное искусство, стратегическое мышление, управление армией, военно-дисциплинарные принципы великих полководцев, сыгравших важную роль в истории народов Центральной Азии, в частности, узбекской государственности, а также духовное, воспитательное и нравственное значение этого исторического опыта для современных Вооруженных Сил. На примере военной деятельности Амира Тимура, Джалолиддина Мангуберди, Мухаммада Шайбанийхана, Мирзо Улугбека и других исторических деятелей раскрывается взаимосвязь основных составляющих военного искусства – стратегического планирования, оперативного принятия решений, управления армией, дисциплины, информации и разведки, логистики, боевого духа и патриотизма. В статье утверждается, что необходимо не конкретизировать исторический военный опыт с современными военными технологиями, а творчески овладевать его фундаментальными принципами с точки зрения современной профессиональной военной подготовки, военно-патриотического воспитания и развития человеческого капитала Вооруженных Сил. Также подчеркивается, что наряду с технологическим превосходством, к решающим факторам в современной армии относятся профессиональная компетентность военнослужащего, морально-психологическая подготовка, дисциплина, быстрое мышление и преданность Родине.

**Ключевые слова:** военное искусство, командующий, Амир Темур, Джалолиддин Мангуберди, военная стратегия, стратегическое мышление, Вооруженные силы, патриотизм, военное образование, военная дисциплина, профессиональная армия, национальное военное наследие, современные военные технологии, безопасность.

**Kirish.** Bugungi globallashuv, geosiyosiy jarayonlarning jadallashuvi, xalqaro xavfsizlik muhitining murakkablashuvi hamda zamonaviy texnologiyalarning jadal rivojlanishi sharoitida davlatning mudofaa salohiyatini mustahkamlash masalasi strategik ahamiyat kasb etmoqda. Milliy xavfsizlikni ta’minlash, hududiy yaxlitlik va davlat suverenitetini himoya qilish, jamiyatda tinchlik va barqarorlikni asrash har qanday mustaqil davlatning ustuvor vazifalaridan biridir. Bunday sharoitda Qurolli Kuchlarning zamonaviy, professional, yuqori jangovar shaylikka ega va har qanday xavf-xatarga moslasha oladigan tizim sifatida rivojlanishi bilan bir qatorda, harbiy xizmatchilarning ma’naviy-axloqiy, intellektual va psixologik tayyorgarligini kuchaytirish ham alohida ahamiyatga ega. O‘zbekistonning rasmiy manbalarida ham zamonaviy xavf va tahdidlar mazmuni hamda ko‘lami o‘zgarib borayotgani, shu sababli mudofaa va xavfsizlik sohasini zamon talablariga mos ravishda takomillashtirish zarurligi ta’kidlanmoqda.

O‘zbekiston Respublikasining mustaqil Qurolli Kuchlarini shakllantirish jarayoni milliy davlatchilik tarixining muhim bosqichlaridan biridir. 1992-yil 14-yanvarda mamlakat hududida joylashgan harbiy qismlar, birlashmalar, harbiy bilim yurtlari va boshqa harbiy tuzilmalar O‘zbekiston Respublikasi tasarrufiga o‘tkazildi. Mazkur tarixiy jarayon mustaqil milliy Qurolli Kuchlarni shakllantirishning muhim huquqiy va tashkiliy asosini yaratdi. 1993-yildan boshlab 14-yanvar — Vatan himoyachilari kuni sifatida nishonlanib kelmoqda.

Mustaqillik yillarida mamlakat mudofaa tizimini shakllantirish va rivojlantirish jarayoni bosqichma-bosqich takomillashib bordi. Dastlab milliy armiyaning tashkiliy-huquqiy asoslari yaratildi, keyinchalik uning boshqaruv tizimi, qo‘shinlarning jangovar tayyorgarligi, harbiy ta’lim, moddiy-texnik ta’minoti va professional kadrlar tayyorlash mexanizmlari rivojlantirildi. O‘zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligining rasmiy ma’lumotlariga ko‘ra, zamonaviy harbiy texnika va qurol-yarog‘ bilan ta’minlash, harbiy kadrlarni tayyorlash, qo‘shinlarning tezkor va jangovar tayyorgarligini ta’minlash hamda Qurolli Kuchlarni strategik boshqarish mudofaa tizimining muhim yo‘nalishlarini tashkil etadi. Shu nuqtayi nazardan, zamonaviy Qurolli Kuchlarning salohiyatini faqat texnik va tashkiliy omillar asosida baholash yetarli emas. Har qanday harbiy tizimning samaradorligi, avvalo, unda xizmat qilayotgan insonlarning bilim va malakasi, kasbiy mahorati, intizomi, ma’naviy-ruhiy barqarorligi, tashabbuskorligi va Vatanga sadoqati bilan chambarchas bog‘liq. Harbiy texnika va zamonaviy qurol-aslaha qanchalik takomillashmasin, ularni boshqaradigan, ulardan oqilona foydalanadigan va murakkab sharoitlarda mas’uliyatli qaror qabul qiladigan professional harbiy xizmatchi bo‘lmasa, texnologik ustunlikning o‘zi yetarli natijani ta’minlay olmaydi. Shu sababli zamonaviy harbiy ta’limda inson omili, harbiy liderlik, strategik tafakkur va ma’naviy-psixologik tayyorgarlik masalalariga alohida e’tibor qaratish zarur. Mazkur masalaning yana bir muhim jihati shundaki, zamonaviy harbiy xizmatchining ma’naviy-axloqiy qiyofasini shakllantirish jarayonida milliy tarix va tarixiy harbiy merosdan samarali foydalanish katta imkoniyatlarga ega. O‘zbekiston hududi qadimdan davlatchilik, harbiy boshqaruv, mudofaa, sarkardalik va strategik tafakkur an’analari shakllangan hududlardan biri hisoblanadi. Ajdodlarimiz tomonidan yaratilgan harbiy-tashkiliy tajriba, jangovar mahorat, intizom, jasorat, yetakchilik, davlat manfaatlarini himoya qilish va og‘ir sharoitlarda qat’iy qaror qabul qilish kabi fazilatlar bugungi avlod uchun muhim tarbiyaviy va ma’rifiy manba bo‘la oladi. Ayniqsa, Amir Temur, Jaloliddin Manguberdi, Muhammad Shayboniyxon singari tarixiy shaxslarning faoliyati milliy harbiy tafakkur rivojining muhim sahifalarini tashkil etadi. Ularning harbiy faoliyatini o‘rganish orqali strategik maqsadni belgilash, vaziyatni tahlil qilish, qo‘shinlarni boshqarish, intizomni ta’minlash, resurslardan foydalanish, harbiy ruhni mustahkamlash va murakkab vaziyatlarda qaror qabul qilish kabi masalalarni anglash mumkin. Biroq tarixiy harbiy tajribani bugungi harbiy amaliyotga mexanik tarzda ko‘chirish ilmiy jihatdan to‘g‘ri emas. Chunki tarixiy davrlarning harbiy texnologiyasi, siyosiy sharoiti, xalqaro munosabatlari, qurol-yarog‘lari va jangovar harakatlarning shakllari zamonaviy sharoitdan tubdan farq qiladi. Shu bois ajdodlar merosining eng muhim jihati alohida jangovar usullarni takrorlashda emas, balki uning zamiridagi strategik va axloqiy tamoyillarni anglashda namoyon bo‘ladi.

Amir Temur harbiy san’atini o‘rganish, avvalo, strategik tafakkur, tizimli boshqaruv, intizom va harbiy tashkilotchilik masalalariga e’tibor qaratish imkonini beradi. Uning faoliyatida katta hududlarni boshqarish, qo‘shinlarni muayyan maqsad asosida safarbar etish, yurishlarni rejalashtirish va mavjud sharoitni hisobga olish kabi omillar muhim o‘rin egallagan. Tarixiy manbalarda Amir Temurning davlat va harbiy boshqaruv masalalariga katta e’tibor bergani ko‘rsatiladi. Ushbu tajribani zamonaviy nuqtayi nazardan tahlil qilganda, strategik rejalashtirish va boshqaruvning universal elementlarini ajratib olish mumkin.

Jaloliddin Manguberdi siymosi esa, avvalo, Vatanga sadoqat, jasorat, qat'iyat, matonat va og'ir vaziyatlarda ruhiy barqarorlikni saqlash kabi fazilatlarning timsoli sifatida namoyon bo'ladi. Uning tarixiy faoliyati davlat va Vatan taqdiri nihoyatda murakkab sharoitga tushib qolgan davrda kechgan. Shu sababli Jaloliddin Manguberdi merosi yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ularda mas'uliyat va fidoyilik tuyg'ularini shakllantirish uchun muhim pedagogik vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin. O'zbekistonda harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining mazmuni va uni takomillashtirish masalalari davlat darajasida ham muhokama qilinmoqda.

Tarixiy harbiy merosning zamonaviy Qurolli Kuchlar bilan bog'liqligini o'rganishda "davomiylik" va "yangilanish" tushunchalarining o'zaro munosabatini to'g'ri anglash muhimdir. Davomiylik — ajdodlardan qolgan eng yaxshi ma'naviy, axloqiy va boshqaruv qadriyatlarini saqlashni anglatadi. Yangilanish esa ushbu qadriyatlarni zamonaviy ilm-fan, texnologiya, harbiy ta'lim va boshqaruvning yangi shakllari bilan uyg'unlashtirishni nazarda tutadi. Demak, tarixiy meros va zamonaviy harbiy taraqqiyot bir-birini inkor etmaydi, aksincha, ma'naviy poydevor va texnologik rivojlanishning o'zaro uyg'unligini ta'minlaydi. Bugungi kunda harbiy sohaning texnologik jihatdan tez rivojlanishi ushbu masalani yanada dolzarb qilmoqda. Zamonaviy qurolli kuchlarda raqamli boshqaruv tizimlari, avtomatlashtirilgan axborot vositalari, uchuvchisiz texnologiyalar, kiberxavfsizlik, sun'iy intellekt elementlari, yuqori aniqlikdagi texnik vositalar va zamonaviy aloqa tizimlaridan foydalanish tobora kengayib bormoqda. O'zbekistonda ham harbiy sohani raqamlashtirish, boshqaruvning zamonaviy avtomatlashtirilgan tizimlarini joriy etish va harbiy kadrlarni ilg'or texnologiyalar asosida tayyorlash yo'nalishlariga e'tibor qaratilmoqda. Bunday sharoitda tarixiy sarkardalar merosining ahamiyati yanada chuqurroq mazmun kasb etadi. Chunki texnologiya o'zgarishi bilan insonning asosiy strategik vazifalari butunlay yo'qolmaydi. Vaziyatni baholash, muhim va ikkilamchi axborotni farqlash, maqsadni aniq belgilash, xavfni oldindan ko'ra bilish, resurslarni oqilona taqsimlash, jamoani boshqarish va mas'uliyatli qaror qabul qilish kabi kompetensiyalar qadimiy harbiy boshqaruvda ham, zamonaviy professional armiyada ham muhim ahamiyatga ega. Farq shundaki, bugungi kunda ushbu jarayonlar yanada murakkab texnologik muhitda amalga oshirilmoqda.

O'zbekistonning zamonaviy mudofaa siyosatida ham Qurolli Kuchlarning jangovar shayligi, salohiyatini oshirish, zamonaviy harbiy infratuzilmani rivojlantirish, harbiy xizmatchilar uchun munosib sharoitlar yaratish va armiyani zamonaviy talablar asosida takomillashtirishga e'tibor qaratilmoqda. 2026-yilda e'lon qilingan rasmiy materiallarda "O'zbekiston — 2030" strategiyasi doirasida harbiy sohani izchil rivojlantirish, Qurolli Kuchlarning jangovar shayligi va salohiyatini mustahkamlash masalalari alohida qayd etilgan. Shu bilan birga, zamonaviy xavfsizlik muhitida harbiy xizmatchidan faqat jismoniy kuch va texnik bilim talab qilinmaydi. Undan yuqori darajadagi intellektual salohiyat, tezkor fikrlash, axborot bilan ishlash, jamoaviy hamkorlik, kommunikativ kompetensiya, stressga chidamlilik, axloqiy mas'uliyat va kasbiy intizom ham talab etiladi. Shunday ekan, tarixiy sarkardalarning faoliyatini zamonaviy harbiy pedagogika va psixologiya nuqtayi nazaridan qayta o'rganish ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining samaradorligi ham tarixiy bilimning mazmuni va uni yetkazish usullariga bog'liq. Yosh avlodga faqat "ajdodlarimiz buyuk sarkarda bo'lgan" degan umumiy ma'lumotni berish yetarli emas. Ularning faoliyatidagi konkret fazilatlar — intizom, bilimga intilish, strategik

fikrlash, mas’uliyat, jasorat, qat’iyat, jamoani boshqarish, Vatan manfaatini shaxsiy manfaatdan ustun qo‘yish kabi jihatlar zamonaviy hayot va harbiy xizmat talablari bilan bog‘lab tushuntirilishi lozim. Bunday yondashuv tarixiy xotirani amaliy tarbiyaviy resursga aylantiradi. Mazkur nuqtayi nazardan “Ajdodlarga munosib vorislar” konsepsiyasi alohida ilmiy-pedagogik ahamiyatga ega. Ushbu konsepsiyaning mazmuni ajdodlar faoliyatini shunchaki ulug‘lash emas, balki ularning tarixiy tajribasidan zamonaviy avlodni tarbiyalashda foydalanishdan iborat. Munosib voris — o‘z tarixini biladigan, milliy qadriyatlarini qadrlaydigan, zamonaviy ilm-fan va texnologiyalarni egallagan, yuqori kasbiy kompetensiyaga ega, Vatan oldidagi burchini chuqur anglaydigan va murakkab vaziyatlarda mas’uliyatli qaror qabul qila oladigan shaxsdir. Mazkur tadqiqotning dolzarbligi ham ana shu ehtiyoj bilan belgilanadi. Bir tomondan, O‘zbekistonning boy harbiy-tarixiy merosini chuqur o‘rganish va ilmiy jihatdan tizimlashtirish zarur. Ikkinchi tomondan, ushbu merosni zamonaviy Qurolli Kuchlarning professional, texnologik va ma’naviy rivojlanish jarayonlari bilan bog‘lash talab etiladi. Uchinchidan, yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda tarixiy shaxslarning hayoti va faoliyatidan samarali pedagogik vosita sifatida foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish lozim.

Tadqiqotning maqsadi — buyuk sarkardalarimizning harbiy san’ati, strategik tafakkuri, boshqaruv tajribasi, harbiy-intizomiy qarashlari va vatanparvarlik fazilatlarini ilmiy jihatdan tahlil qilish hamda ularning fundamental tamoyillarini zamonaviy Qurolli Kuchlar, harbiy ta’lim va harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi bilan bog‘lashning nazariy-amaliy asoslarini yoritishdan iborat.

Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat: O‘zbekiston hududida shakllangan harbiy san’at va sarkardalik an’analarining tarixiy ildizlarini tahlil qilish. Amir Temurning harbiy strategiyasi va boshqaruv tajribasining asosiy jihatlarini aniqlash. Jaloliddin Manguberdi faoliyatida jasorat, matonat va harbiy ruh omillarining o‘rnini ochib berish. Muhammad Shayboniyxon va boshqa tarixiy sarkardalarning harbiy-tashkiliy tajribasini qiyosiy tahlil qilish. Tarixiy harbiy merosning zamonaviy harbiy ta’lim va tarbiyadagi imkoniyatlarini aniqlash. Zamonaviy Qurolli Kuchlarda inson omili, professionalizm va strategik tafakkurning ahamiyatini asoslash. Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasida tarixiy xotira va milliy harbiy merosdan foydalanish mexanizmlarini taklif etish. Ajdodlar harbiy merosi bilan zamonaviy texnologik rivojlanish o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni ilmiy jihatdan yoritish. Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundan iboratki, uning natijalaridan harbiy oliy ta’lim muassasalarida harbiy tarix, harbiy pedagogika, harbiy psixologiya va harbiy-vatanparvarlik tarbiyasiga oid mashg‘ulotlarda, shuningdek, yoshlar bilan ma’naviy-ma’rifiy tadbirlarni tashkil etishda foydalanish mumkin. Tarixiy sarkardalar faoliyatini vaziyatli topshiriqlar, keyslar, interaktiv xaritalar, ilmiy seminarlar va raqamli ta’lim resurslari orqali o‘rganish yosh harbiy xizmatchilarning tarixiy tafakkuri bilan bir qatorda, analitik va strategik fikrlash qobiliyatlarini ham rivojlantirish imkonini beradi. Shunday qilib, mavzuning mohiyati “o‘tmishdagi harbiy san’atni bugungi kunga aynan ko‘chirish” emas, balki tarixiy tajribaning universal va tarbiyaviy ahamiyatga ega tamoyillarini aniqlash va ularni zamonaviy harbiy ta’lim, professional tayyorgarlik hamda milliy vatanparvarlik tarbiyasi bilan uyg‘unlashtirishdan iborat. Ajdodlarning harbiy merosi zamonaviy Qurolli Kuchlar uchun tayyor taktika yoki texnologiya emas, balki strategik tafakkur, jasorat, intizom, yetakchilik, mas’uliyat va Vatanga sadoqat kabi fundamental qadriyatlarni shakllantirishning muhim

ma’naviy-intellektual manbai sifatida namoyon bo‘ladi. Shu ma’noda, ajdodlarga munosib vorislik — tarixni takrorlash emas, balki tarixdan saboq olib, zamonaviy bilim, ilm-fan va texnologiyalar bilan qurollangan holda Vatan xavfsizligi va taraqqiyotiga munosib hissa qo‘shishdir. Aynan mana shu yondashuv buyuk sarkardalarimizning tarixiy merosini zamonaviy Qurolli Kuchlar rivoji bilan bog‘lashning eng muhim ilmiy va tarbiyaviy asoslaridan biri hisoblanadi.

**Adabiyotlar tahlili.** Mazkur mavzuni ilmiy jihatdan tadqiq etishda tarixiy manbalar, harbiy tarixga oid fundamental tadqiqotlar, Amir Temur va temuriylar davri harbiy san’atiga bag‘ishlangan monografiyalar, Jaloliddin Manguberdi faoliyatini yorituvchi ilmiy ishlar, shuningdek, zamonaviy Qurolli Kuchlar, harbiy ta’lim, harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi va professional harbiy kadrlar tayyorlashga oid ilmiy-nazariy hamda normativ-huquqiy manbalar muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi. Mavzuga oid adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, buyuk sarkardalarimizning harbiy san’ati masalasi tarixshunoslikda yetarlicha keng o‘rganilgan bo‘lsa-da, tarixiy harbiy merosni zamonaviy Qurolli Kuchlarning professional, texnologik va ma’naviy rivojlanishi bilan tizimli ravishda bog‘lash masalasi yanada chuqur tadqiq etishni talab qiladi. Shu sababli mavjud adabiyotlarni shartli ravishda quyidagi asosiy guruhlarga ajratish mumkin: Amir Temur va temuriylar davriga oid birlamchi tarixiy manbalar. Jaloliddin Manguberdi va Xorazmshohlar davriga oid manbalar. Amir Temur harbiy san’atini o‘rgangan mahalliy va xorijiy tarixshunoslik tadqiqotlari. Harbiy tarix va strategiya bo‘yicha zamonaviy ilmiy adabiyotlar. O‘zbekistonning zamonaviy Qurolli Kuchlari va harbiy ta’limiga oid normativ-huquqiy hamda ilmiy manbalar. Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi va tarixiy xotira masalalariga oid tadqiqotlar.

Amir Temur harbiy san’atiga oid birlamchi manbalar. Amir Temur harbiy faoliyatini tadqiq etishda eng muhim manbalardan biri sifatida Sharafiddin Ali Yazdiyning “Zafarnoma” asari alohida o‘rin tutadi. Mazkur asar Temurning hayoti, davlat boshqaruvi, harbiy yurishlari va siyosiy faoliyati to‘g‘risidagi asosiy tarixiy manbalardan biridir. Zamonaviy tadqiqotlarda ham “Zafarnoma” Amir Temurning harbiy yurishlarini o‘rganish uchun fundamental manba sifatida qayd etiladi. Shu bilan birga, asarning saroy tarixchisi tomonidan yozilgani uning ayrim voqealarni hukmdorni ulug‘lash ruhida talqin qilishi ehtimolini hisobga olishni talab etadi. 2025-yilda e’lon qilingan tadqiqotlarda ham “Zafarnoma”ning boy tarixiy material berishi bilan birga, ayrim voqealardagi madhiyaviy va bo‘rttirilgan tasvirlarni tanqidiy yondashuv asosida tahlil qilish zarurligi ko‘rsatilgan. “Zafarnoma”ning mazmuniy ahamiyati, avvalo, Temur qo‘shinlarining yurishlari, jangovar harakatlar, siyosiy vaziyat va harbiy qarorlar haqida izchil ma’lumot berishida namoyon bo‘ladi. Mazkur manba asosida Amir Temurning harbiy yurishlarini faqat jangovar harakatlar ketma-ketligi sifatida emas, balki davlat siyosati, diplomatiya, iqtisodiy manfaatlar va strategik maqsadlarning o‘zaro bog‘liqligi sifatida o‘rganish mumkin. Nizomiddin Shomiyning “Zafarnoma” asari ham Amir Temur harbiy faoliyatini tadqiq etishda katta ilmiy qiymatga ega. Shomiy Temur saroyida faoliyat yuritgan tarixchi sifatida hukmdorning yurishlari, harbiy strategiyasi va siyosiy faoliyati haqida muhim ma’lumotlar qoldirgan. Zamonaviy tadqiqotlarda Shomiy asari Temurning qo‘shin tashkiloti, harbiy yurishlari va jangovar usullarini o‘rganishda muhim manbalardan biri sifatida ko‘rsatiladi.

Mazkur ikki “Zafarnoma”ni qiyosiy o‘rganish alohida ilmiy ahamiyatga ega. Chunki tarixiy voqealarni birgina manbaga tayanib baholash tarixiy xulosalarning biryoqlama bo‘lishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli Amir Temurning harbiy san’atini o‘rganishda manbalararo qiyoslash metodidan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

“Temur tuzuklari”ning ilmiy-metodologik ahamiyati. Mavzuga oid adabiyotlar orasida “Temur tuzuklari” alohida o‘rin egallaydi. Mazkur asar davlat boshqaruvi, harbiy tashkilot, qo‘shin tuzilishi, mansabdorlarning vazifalari, intizom, hukmdor va lashkarboshilarning mas’uliyati kabi masalalarni yorituvchi muhim tarixiy-huquqiy manbadir. O‘zbekiston Fanlar akademiyasi tizimidagi manbalarda ham “Temur tuzuklari” tarixiy-huquqiy xarakterdagi asar sifatida tavsiflanadi. Unda davlat va qo‘shin tuzilishi, hukmdor hamda amaldorlarning vazifalari, harbiy tashkilot va boshqaruv masalalariga oid ma’lumotlar mavjudligi qayd etiladi. Shu bilan birga, “Temur tuzuklari”ning muallifligi va shakllanish tarixi masalasi tarixshunoslikda bahsli mavzulardan biridir. Gergely Csiky tomonidan olib borilgan maxsus tadqiqotda “Tuzukat-i Temuriy”ning manba sifatidagi tabiati, uning qachon va qanday shakllanganligi hamda matndagi turkiy-mo‘g‘ul harbiy terminologiyasi tahlil qilingan. Tadqiqotda asarning Temur davriga bevosita mansubligi masalasida ehtiyotkorlik zarurligi, uning keyingi davrlarda shakllangan bo‘lishi mumkinligi haqidagi ilmiy gipotezalar ko‘rib chiqilgan. Bu jihat mazkur tadqiqot uchun muhim metodologik xulosaga olib keladi: “Temur tuzuklari”dan foydalanishda uning mazmunini mutlaq va shubhasiz tarixiy faktlar majmui sifatida emas, balki boshqa birlamchi manbalar bilan qiyoslab o‘rganish zarur. Shunday yondashuv maqolaning ilmiy obyektivligini ta’minlaydi va tarixiy merosni ideallashtirish xavfini kamaytiradi.

Ibn Arabshoh asarlarining tanqidiy manba sifatidagi o‘rni. Amir Temur haqidagi tarixiy adabiyotlarda Ibn Arabshohning asarlari alohida o‘rin tutadi. Ibn Arabshoh Temur faoliyatiga nisbatan ancha tanqidiy pozitsiyada bo‘lgan. Shu sababli uning ma’lumotlari Sharafiddin Ali Yazdiy va Nizomiddin Shomiy kabi saroy tarixchilari bergan ma’lumotlarni muvozanatlashtirish imkonini beradi. Zamonaviy tadqiqotlarda Ibn Arabshoh asarlari Temurning yurishlari, ayniqsa, Damashq va Bag‘dod kabi hududlardagi voqealarni boshqa nuqtayi nazardan baholash imkonini beruvchi manba sifatida ko‘rsatiladi. Mazkur manbaning ilmiy ahamiyati shundaki, u tarixiy shaxs faoliyatini faqat qahramonlashtirish emas, balki uning siyosiy va harbiy faoliyatining murakkab oqibatlarini ham hisobga olish imkonini beradi. Shu jihatdan tarixiy harbiy merosni obyektiv o‘rganishda turli pozitsiyadagi manbalarni qiyoslash muhim metodologik talab hisoblanadi.

G‘arb va xorijiy tarixshunoslikda Amir Temur harbiy faoliyatining o‘rganilishi. Amir Temur tarixini o‘rganishda V.V. Bartold, Beatrice Forbes Manz, Justin Marozzi va boshqa tadqiqotchilarning ishlari muhim o‘rin egallaydi. V.V. Bartold Markaziy Osiyo tarixini siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlar bilan bog‘liq holda tahlil qilgan yirik sharqshunos olimlardan biridir. Uning tadqiqotlari Temuriylar davrining siyosiy va ijtimoiy muhitini tushunishda muhim metodologik ahamiyatga ega. Beatrice Forbes Manzning “The Rise and Rule of Tamerlane” asari Amir Temur hokimiyatining shakllanishi, siyosiy tizim va davlat boshqaruvi masalalarini kengroq kontekstda tahlil qilishi bilan ajralib turadi. Ushbu yondashuv Temur faoliyatini faqat “buyuk sarkarda” konsepsiyasi doirasida emas, balki davlat hokimiyati va siyosiy legitimlik jarayonlari bilan bog‘liq holda tushunish imkonini beradi. Justin Marozzining “Tamerlane: Sword of Islam, Conqueror of the World” asari esa

Amir Temurning hayoti va harbiy-siyosiy faoliyatini keng kitobxonlar auditoriyasiga taqdim etgan zamonaviy biografik tadqiqotlardan biridir. Zamonaviy ilmiy maqolalarda Marozzining asari Temurning harbiy strategiyasi, siyosiy hokimiyati, diniy ramzlardan foydalanishi va tarixiy obrazining shakllanishi nuqtayi nazaridan tahlil qilinmoqda. Biroq xorijiy tadqiqotlarda Amir Temur obrazining ko‘pincha “conqueror”, ya’ni zabt etuvchi hukmdor sifatida markazlashtirilishi mumkinligini ham hisobga olish kerak. Milliy tarixshunoslik esa uning harbiy faoliyatini o‘zbek davlatchiligi, harbiy madaniyat va milliy tarixiy xotira kontekstida ham o‘rganadi. Shu sababli xorijiy va milliy tarixshunoslikdagi qarashlarni qarama-qarshi qo‘yish emas, balki ularni bir-birini to‘ldiruvchi ilmiy yondashuvlar sifatida ko‘rib chiqish maqsadga muvofiq.

Amir Temur harbiy san’atining zamonaviy tadqiqotlarda yoritilishi. So‘nggi yillarda Amir Temurning harbiy san’atiga oid tadqiqotlarda qo‘shin tuzilishi, boshqaruv ierarxiyasi, jangovar saf tuzilmalari, harbiy intizom, strategik rejalashtirish va logistika masalalariga e’tibor kuchaygan. 2025-yilda chop etilgan tadqiqotlardan birida Amir Temur qo‘shinlarining tashkil etilishi, boshqaruv tizimi, jangovar tuzilmalari, strategik rejalashtirish, logistika va harbiy intizomi kompleks ravishda tahlil qilingan. Tadqiqotda “Zafarnoma”, “Temur tuzuklari”, Ibn Arabshoh va boshqa manbalar qiyosiy asosda o‘rganilgan. Mazkur tadqiqotlarning muhim jihati shundaki, Amir Temur harbiy faoliyati tobora ko‘proq tizimli harbiy boshqaruv nuqtayi nazaridan o‘rganilmoqda. Ya’ni tadqiqotchilar faqat alohida janglardagi g‘alabalarga emas, balki ushbu g‘alabalarga imkon yaratgan tashkiliy, logistika, intizomiy va strategik omillarga e’tibor qaratmoqda. Bu yondashuv bizning tadqiqotimiz uchun ham muhimdir. Chunki zamonaviy Qurolli Kuchlar bilan tarixiy harbiy meros o‘rtasidagi aloqani aynan universal boshqaruv tamoyillari orqali asoslash mumkin. Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, buyuk sarkardalarimizning harbiy san’ati bo‘yicha mustahkam tarixshunoslik bazasi shakllangan. Sharafiddin Ali Yazdiy, Nizomiddin Shomiy va Ibn Arabshoh kabi tarixiy mualliflarning asarlari Amir Temur davrining siyosiy va harbiy jarayonlarini o‘rganishda asosiy manba vazifasini bajaradi. “Temur tuzuklari” esa davlat va harbiy boshqaruv, qo‘shin tuzilishi va hukmdor mas’uliyatiga oid muhim materiallarni taqdim etadi, biroq uning shakllanish tarixi va muallifligi masalasida tanqidiy manbashunoslik yondashuvi zarur. Milliy tarixshunoslikda Amir Temur va Jaloliddin Manguberdi harbiy faoliyatining turli jihatlari chuqur o‘rganilgan. Xorijiy tarixshunoslik esa ularni kengroq Markaziy Osiyo, islom olami, davlat hokimiyati va imperiya qurilishi kontekstida talqin qilishga yordam beradi. Zamonaviy tadqiqotlar esa harbiy san’atni qo‘shin tashkiloti, strategik rejalashtirish, logistika, boshqaruv va harbiy intizom kabi tizimli omillar orqali tahlil qilishga tobora ko‘proq e’tibor qaratmoqda. Jaloliddin Manguberdi bo‘yicha tadqiqotlar esa uning harbiy mahorati bilan bir qatorda, tarixshunoslikdagi turli qarashlarni qayta ko‘rib chiqish va manbalarni tanqidiy tahlil qilish zarurligini ko‘rsatadi. OAK materiallarida ham Jaloliddin harbiy san’atini o‘rganishda sobiq sovet va xorijiy tarixshunoslikdagi qarashlarni tanqidiy baholash muhimligi qayd etilgan.

**Tadqiqot natijalari va muhokamasi.** Mazkur tadqiqotda buyuk sarkardalarimizning harbiy san’ati, strategik tafakkuri, qo‘shin boshqaruvi, harbiy intizom, yetakchilik, vatanparvarlik va jangovar ruh kabi jihatlari tarixiy manbalar hamda zamonaviy harbiy-pedagogik yondashuvlar asosida tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari tarixiy harbiy merosning

zamonaviy Qurolli Kuchlar uchun bevosita taktik qo‘llanma emas, balki strategik tafakkur, professional kompetensiya, harbiy liderlik va ma’naviy-axloqiy tayyorgarlikni rivojlantirishning muhim manbasi ekanligini ko‘rsatdi. Tadqiqot davomida aniqlangan natijalar beshta asosiy yo‘nalishda umumlashtirildi: strategik tafakkur, harbiy boshqaruv va intizom, inson omili va harbiy ruh, professional harbiy ta’lim, tarixiy merosning zamonaviy texnologiyalar bilan uyg‘unligi.

Tadqiqotning asosiy natijalari. Tadqiqotning birinchi muhim natijasi shundan iborat bo‘ldiki, buyuk sarkardalarimizning harbiy muvaffaqiyatlarini faqat jangovar mahorat bilan izohlash yetarli emas. Ularning faoliyatida strategik maqsadni belgilash, vaziyatni oldindan baholash, mavjud resurslardan oqilona foydalanish, qo‘shinlarni boshqarish, intizomni ta’minlash va harbiy ruhni mustahkamlash kabi omillar o‘zaro uyg‘un holda namoyon bo‘lgan. Xususan, Amir Temur harbiy faoliyati tahlili uning strategik qarorlarida maqsadga yo‘naltirilganlik, rejalashtirish, axborotdan foydalanish, tashkiliy boshqaruv va moslashuvchanlik kabi jihatlar muhim o‘rin egallaganini ko‘rsatadi. Bu jihatlar o‘rta asr harbiy texnologiyalaridan mustaqil ravishda, strategik boshqaruvning universal tamoyillari sifatida baholanishi mumkin. Jaloliddin Manguberdi faoliyati tahlilida esa qat’iyat, jasorat, psixologik barqarorlik va og‘ir sharoitlarda qaror qabul qilish kabi sifatlar ustuvor ekanligi aniqlandi. Uning tarixiy obrazi zamonaviy harbiy xizmatchilarni ma’naviy-ruhiy jihatdan tayyorlashda muhim tarbiyaviy resurs bo‘la oladi. Muhammad Shayboniyxon faoliyati misolida esa harbiy kuchning siyosiy vaziyat, hududiy manfaatlar, tashkiliy boshqaruv va strategik rejalashtirish bilan bog‘liqligi ko‘zga tashlanadi. Shu asosda tadqiqotda tarixiy sarkardalar harbiy san’atining quyidagi umumiy komponentlari ajratib olindi:

| Tarixiy harbiy san’at komponenti | Asosiy mazmuni | Zamonaviy ahamiyati |
|---|---|---|
| Strategik tafakkur | Uzoq muddatli maqsadni belgilash | Strategik rejalashtirish |
| Vaziyatni baholash | Mavjud sharoitni tahlil qilish | Tezkor qaror qabul qilish |
| Intizom | Buyruq va tartibga rioya qilish | Harbiy boshqaruv |
| Yetakchilik | Jamoani umumiy maqsadga birlashtirish | Komandir kompetensiyasi |
| Jangovar ruh | Ma’naviy va psixologik tayyorgarlik | Psixologik barqarorlik |
| Moslashuvchanlik | Sharoit o‘zgarishiga moslashish | Zamonaviy xavfsizlik muhitiga adaptatsiya |
| Resurslarni boshqarish | Mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish | Logistika va ta’minot |
| Axborot | Vaziyat to‘g‘risida ma’lumotga ega bo‘lish | Raqamli axborot kompetensiyasi |
| Mas’uliyat | Qaror va harakat | Harbiy-professional |

| | | |
|---|---|---|
| | oqibatlarini anglash | etika |
| Vatanga sadoqat | Umumiy manfaatga xizmat qilish | Harbiy-vatanparvarlik |

Mazkur natijalar tarixiy va zamonaviy harbiy boshqaruv o‘rtasidagi bog‘liqlik, avvalo, texnik vositalarda emas, balki insonning strategik tafakkuri va boshqaruv tamoyillarida namoyon bo‘lishini ko‘rsatadi.

Amir Temur harbiy san’ati va strategik tafakkur. Tadqiqot natijalarining muhim yo‘nalishlaridan biri Amir Temurning harbiy san’atini strategik tafakkur nuqtayi nazaridan tahlil qilish bo‘ldi. Tarixiy manbalarni qiyosiy o‘rganish Amir Temur faoliyatida harbiy harakatlarni oldindan rejalashtirish, hudud va sharoitni hisobga olish, qo‘shinlarni tashkiliy jihatdan boshqarish, vaziyatga qarab qarorlarni moslashtirish kabi jihatlar mavjud bo‘lganini ko‘rsatadi. Bu jihatlarni zamonaviy harbiy boshqaruv bilan qiyoslaganda quyidagi konseptual o‘xshashliklar kuzatiladi:

Jaloliddin Manguberdi merosining psixologik va tarbiyaviy ahamiyat. Tadqiqot natijalarida Jaloliddin Manguberdi faoliyatining eng muhim jihatlaridan biri sifatida jangovar ruh va psixologik barqarorlik ajratib ko‘rsatildi. Harbiy tashkilotning samaradorligi ko‘p jihatdan shaxsiy tarkibning ruhiy holatiga bog‘liq. Texnik va moddiy ta’minot qanchalik yuqori bo‘lmasin, stress, qo‘rquv, noaniqlik va keskin vaziyatlarda o‘zini boshqara olmaydigan shaxsning professional faoliyati samaradorligi pasayishi mumkin.

Shu nuqtayi nazardan Jaloliddin Manguberdi tarixiy faoliyatidan quyidagi tarbiyaviy komponentlarni ajratish mumkin: murakkab vaziyatda qat’iyatni saqlash, mas’uliyatni o‘z zimmasiga olish, jamoani ruhlantirish, maqsadga sodiqlik, xavf oldida sarosimaga tushmaslik, Vatan manfaatini ustuvor qo‘yish. Ushbu fazilatlar zamonaviy harbiy psixologiya nuqtayi nazaridan psixologik chidamlilik va stressga moslashuvchanlik tushunchalari bilan bog‘lanishi mumkin. Shu sababli Jaloliddin Manguberdi hayoti va faoliyatini harbiy ta’limda faqat tarixiy mavzu sifatida emas, balki harbiy liderlik va psixologik tayyorgarlik keyslaridan biri sifatida o‘rganish mumkin.

Harbiy intizom va tashkiliy boshqaruvning ahamiyati. Tadqiqot natijalari harbiy san’atning muhim komponentlaridan biri sifatida intizom va tashkiliy boshqaruvni ko‘rsatdi. Tarixiy qo‘shinlarning muvaffaqiyati katta darajada harbiy bo‘linmalar o‘rtasidagi muvofiqlik, buyruqlarning bajarilishi va vazifalarning aniq taqsimlanishiga bog‘liq bo‘lgan.

Zamonaviy Qurolli Kuchlarda ushbu omil yanada murakkab ko‘rinishga ega. Chunki zamonaviy harbiy tashkilot: turli bo‘linmalar, texnik mutaxassislar, aloqa tizimlari, logistika, tibbiy ta’minot, axborot tizimlari, boshqaruv organlari o‘rtasidagi uzluksiz hamkorlikni talab qiladi. Demak, tarixiy harbiy san’atdagi tartib, mas’uliyat va boshqaruvning yagona tizimi zamonaviy harbiy tashkilot uchun ham fundamental qiymatini saqlab qolmoqda. Biroq zamonaviy sharoitda intizomni faqat buyruqqa bo‘ysunish sifatida emas, balki kasbiy mas’uliyat, huquqiy madaniyat va xavfsizlik standartlariga rioya qilish sifatida talqin qilish maqsadga muvofiq. Umuman olganda, tadqiqot natijalari buyuk sarkardalarimizning harbiy san’ati va zamonaviy Qurolli Kuchlar o‘rtasidagi aloqani texnik vositalarning o‘xshashligi emas, balki strategik va insoniy tamoyillarning davomiyligi bilan izohlash mumkinligini ko‘rsatdi. Amir Temur merosi strategik rejalashtirish, boshqaruv va intizom; Jaloliddin Manguberdi merosi jasorat, matonat va psixologik barqarorlik; boshqa tarixiy sarkardalar

tajribasi esa tashkiliy boshqaruv, siyosiy-strategik fikrlash va moslashuvchanlik kabi kompetensiyalarni o‘rganish uchun muhim ilmiy material beradi. Zamonaviy Qurolli Kuchlar esa ushbu tarixiy-ma’naviy poydevorni zamonaviy ilm-fan, raqamli texnologiyalar, professional harbiy ta’lim va innovatsion boshqaruv bilan uyg‘unlashtirishi lozim. Zero, zamonaviy armiyaning haqiqiy salohiyati faqat texnika va qurol-yarog‘ bilan emas, balki bilimli, intizomli, psixologik jihatdan barqaror, strategik fikrlaydigan, texnologik jihatdan savodli va Vatanga sadoqatli harbiy xizmatchilar bilan belgilanadi. Shu nuqtayi nazardan, “Ajdodlarga munosib vorislar” g‘oyasi tarixiy xotira va zamonaviy professional harbiylikni birlashtiruvchi konseptual platforma sifatida namoyon bo‘ladi. Ushbu platformaning asosiy mazmuni o‘tmishdagi harbiy tajribani ko‘r-ko‘rona takrorlash emas, balki ajdodlarimizdan qolgan strategik tafakkur, jasorat, intizom, liderlik, mas’uliyat va Vatanga sadoqat kabi fundamental qadriyatlarni zamonaviy bilim, ilm-fan va texnologiyalar bilan boyitib, kelajak avlodga yetkazishdan iborat. Natijada tarixiy meros ma’naviy xotira, zamonaviy ta’lim intellektual tayanch, innovatsion texnologiyalar esa amaliy vosita sifatida birlashadi. Ana shu uchlik zamonaviy Qurolli Kuchlarning professional va ma’naviy salohiyatini mustahkamlashning muhim omillaridan biri bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

**Xulosa.** Mazkur tadqiqotda ajdodlarimizdan meros bo‘lib qolgan harbiy san’at, buyuk sarkardalarimizning strategik tafakkuri, harbiy boshqaruv tajribasi, jasorat, intizom, vatanparvarlik va liderlik fazilatlarining zamonaviy Qurolli Kuchlar rivojidagi nazariy hamda amaliy ahamiyati kompleks ravishda tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, tarixiy harbiy merosni o‘rganish faqat o‘tmish voqealarini bilish yoki milliy g‘ururni shakllantirish vositasi bo‘lib qolmasdan, zamonaviy harbiy xizmatchining strategik fikrlashi, kasbiy mas’uliyati, ma’naviy-axloqiy tayyorgarligi va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish uchun ham muhim metodologik asos bo‘la oladi. Amir Temur, Jaloliddin Manguberdi va boshqa buyuk sarkardalarimizning harbiy faoliyati tahlili ularning muvaffaqiyati faqat jang maydonidagi jasorat bilan belgilanmaganligini ko‘rsatadi. Ularning harbiy san’atida strategik maqsadni to‘g‘ri belgilash, mavjud vaziyatni chuqur tahlil qilish, qo‘shinlarni samarali tashkil etish, intizomni ta’minlash, resurslardan oqilona foydalanish, axborotga tayanish, tezkor va moslashuvchan qaror qabul qilish kabi omillar muhim o‘rin egallagan. Ushbu jihatlar bugungi harbiy boshqaruv tizimida ham o‘zining prinsipial ahamiyatini saqlab qolmoqda. Amir Temurning harbiy merosi, avvalo, strategik tafakkur, tizimli boshqaruv, intizom, rejalashtirish va liderlik nuqtayi nazaridan katta ilmiy va pedagogik ahamiyatga ega. Uning harbiy faoliyatini o‘rganish orqali zamonaviy harbiy mutaxassislarda uzoq muddatli maqsadlarni belgilash, murakkab vaziyatlarni tizimli tahlil qilish, mavjud resurslarni samarali boshqarish va qarorlarning ehtimoliy oqibatlarini oldindan baholash ko‘nikmalarini rivojlantirish mumkin. Jaloliddin Manguberdi merosi esa jasorat, matonat, qat’iyat, psixologik barqarorlik va Vatanga sadoqat kabi fazilatlarni shakllantirishda muhim tarbiyaviy resurs hisoblanadi. Uning murakkab tarixiy sharoitdagi faoliyati yosh harbiy xizmatchilarga og‘ir vaziyatlarda maqsadga sodiq qolish, mas’uliyatni o‘z zimmasiga olish va ruhiy barqarorlikni saqlash kabi fazilatlarning ahamiyatini anglash imkonini beradi. Tadqiqotning muhim xulosalaridan biri shundan iboratki, tarixiy harbiy tajribani zamonaviy harbiy amaliyotga to‘g‘ridan-to‘g‘ri ko‘chirish mumkin emas. Chunki o‘rta asrlar harbiy san’ati va XXI asr Qurolli Kuchlari texnologik, tashkiliy, huquqiy va

strategik jihatdan bir-biridan keskin farq qiladi. Shu sababli tarixiy merosdan foydalanishning eng maqbul shakli — undagi universal va uzoq muddatli ahamiyatga ega tamoyillarni aniqlash va ularni zamonaviy harbiy ta'lim hamda tarbiya bilan uyg'unlashtirishdir. Umuman olganda, tadqiqot natijalari buyuk sarkardalarimizning harbiy merosi bilan zamonaviy Qurolli Kuchlar o'rtasidagi asosiy bog'liqlik harbiy texnika yoki jang usullarining bevosita davomiyligida emas, balki strategik tafakkur, inson omili, liderlik, intizom, ma'naviy barqarorlik va mas'uliyat kabi fundamental qadriyatlarning davomiyligida namoyon bo'lishini ko'rsatdi. Demak, ajdodlarga munosib voris bo'lish — faqat ajdodlar bilan faxrlanish emas, balki ularning eng yaxshi fazilatlarini zamonaviy bilim, ilm-fan va texnologiyalar bilan uyg'unlashtirib, mamlakat tinchligi va xavfsizligiga mas'uliyat bilan xizmat qilishdir. Shu ma'noda buyuk sarkardalarimizning harbiy merosi zamonaviy Qurolli Kuchlarning ma'naviy-intellektual poydevorini mustahkamlash, harbiy xizmatchilarda milliy g'urur va professional mas'uliyatni shakllantirish hamda yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning muhim manbalaridan biri bo'lib qoladi.

**Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati**

1. Sharafiddin Ali Yazdiy. Zafarnoma. – Toshkent: Sharq, 1997.
2. Nizomiddin Shomiy. Zafarnoma. – Toshkent: O'zbekiston, 1996.
3. cTemur tuzuklari. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 1996.
4. O'zbekiston Respublikasi. Harbiy-vatanparvarlik ruhida fuqarolarni tarbiyalash konsepsiyasi.
5. O'zbekiston Respublikasi. Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risidagi Qonun.
6. O'zbekiston Respublikasi. Mudofaa to'g'risidagi Qonun.
7. O'zbekiston Respublikasi. Umumiy harbiy majburiyat va harbiy xizmat to'g'risidagi Qonun.
8. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. O'zbekiston – 2030 strategiyasi to'g'risida. – Toshkent, 2023.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida. – Toshkent, 2022.
11. O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi. Harbiy ta'lim va harbiy-vatanparvarlik tarbiyasiga oid metodik materiallar. – Toshkent.
12. O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi. O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarini rivojlantirishga oid rasmiy materiallar. – Toshkent.
13. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Xavfsizlik kengashi materiallari.
14. O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi — LexUZ.
15. O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi – LexUZ.
16. O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasi – OAK ilmiy ma'lumotlar bazasi.